

Hvor går fagetikken?

Kjersti Arefjord

Institutt for klinisk psykologi, Universitetet i Bergen

Nina Berg

Hvorfor og for hvem eksisterer fagetikk og de fagetiske råd, og er det mulig å ivareta hensynet både til psykologen og klienten i håndteringen av en klagesak?

De fagetiske rådene i de nordiske psykologforeningene har hver høst et møte hvor fagetiske problemstillinger drøftes og nye utfordringer settes på dagsorden. Denne gang var vi samlet i København.

De ovenstående spørsmålene ble stilt i åpningsfordraget til Peter Lang, leder av KCC-Foundation i London, en av de ledende skoler for systemiske studier i psykologi og organisasjonsteori i Europa. Den påfølgende diskusjonen gjenspeilet de fagetiske rådernes engasjement i forhold til rapporten til nordisk etikkarbeidsgruppe (NEA). I rapporten foreslår NEA endringer med hensyn til håndteringen av fagetiske klagesaker. Diskusjonen ble knyttet til fagetikkens tre funksjoner som er å sikre brukere av psykologers tjenester, være veiledende for psykologen og sikre psykologers tillit i samfunnet.

Klager over innsyn

NEA-rapporten bygger på den svenske modellen hvor klager ikke gis innsyn i saksbehandlingen eller får vite resultatet av de muntlige drøftinger mellom fagetisk råd og den påklagede psykolog. De fagetiske råd i de andre nordiske landene mener at en slik lukket modell ikke ivaretar hensynet til bruker eller samfunnet. En synlig håndtering av vår fagetikk vil tjene som et kvalitetsstempel på våre tjenester, ble det sagt.

Dersom våre brukere mister innsynsretten i sin egen klagesak, vil mange trolig finne andre klageinstanser, som tilsynsmyndigheter og pasientombud. Dette kan medføre en endring fra intern kontroll fra psykologer til ekstern kontroll fra andre instanser. I Sverige er antall klagesaker etter omleggingen redusert fra 60–70 i året til ca. 17. I samme periode har klager til Hälso- og sjukvårdens ansvarsnämnd økt drastisk – i løpet av fjoråret kom det 40 klager på psykologer. De fagetiske rådene i de øvrige nordiske landene ser dette som en uheldig utvikling fordi fagetikk for psykologer bør utformes og håndteres av psykologer.

Kollegial støtte og sanksjoner

Det ble drøftet hvordan en på best mulig måte kan ivareta den påklagede psykolog. Finland har valgt en modell hvor ett medlem fra fagetisk råd fører samtaler med psykologen, mens en annen er saksordfører i saksbehandlingen. I Norge er det etablert kollegial støttegruppe i mange av NPFs lokallag. Denne modellen ble godt mottatt av de andre nordiske landene. Med en slik ordning vil psykologer som blir påklaget kunne hente støtte hos andre enn de som er satt til å behandle klagen. Kollegial støttegruppe har til oppgave å bistå medlemmer med råd i fagetiske spørsmål og støtte kolleger som er i en vanskelig situasjon.

Når det gjelder sanksjoner, hevder NEA i sin rapport at alle fagetiske råd bortsett fra det svenske kan gi sanksjoner. Dette er feil, da ingen av de fagetiske rådene kan gi sanksjoner. De er alle rådgivende

instanser som rapporterer til sentralstyret dersom de vurderer det fagetiske brudd som alvorlig eller den påklagede psykolog ikke er villig til å reflektere over klagen. Så vil det være opp til sentralstyret å avgjøre om det skal gis en advarsel eller andre reaksjonsformer.

Sentrale fagetiske utfordringer

En fagetisk problemstilling tok utgangspunkt i grenseoppgangen mellom dårlig faglig arbeid og brudd på de fagetiske prinsipper: Hvor går grensen i forhold til at det faglige arbeidet vurderes så dårlig at det kommer inn under det etiske prinsippet som omhandler kompetanse? Problemstillingen ble sett i lys av klager som omhandler sakkyndighetsarbeid i forhold til barnefordeling. Ofte foreligger det en forventning om at en fagetisk klage skal bidra til å underkjenne konklusjonen gitt i rapporten. Her er det viktig å få frem budskapet om at det bare er de fagetiske sidene som behandles.

Flere andre fagetiske utfordringer av nyere dato ble drøftet. Et eksempel på dette er forhold knyttet til nettbasert psykologarbeid. Innen dette området er det foreløpig sparsomt med forskningsresultater. Et annet eksempel er problemstillinger i forhold til barn som eksponeres sammen med sin familie på fjernsyn. Det kan dreie seg om foreldre med rusproblemer eller andre vansker, som gir sitt samtykke til at familien kan følges over tid. Det fagetiske dilemmaet oppstår når psykologer bes om å delta i utvelgelsen av de familier som skal eksponeres. Det ble nevnt et eksempel på et amerikansk fjernsynsprogram som vises i Sverige, hvor det tilbys terapi på scenen med publikum tilstedet.

De årlige møtene mellom de fagetiske rådene i de nordiske psykologforeningene er nyttige når det gjelder å få drøftet ulike utfordringer i det fagetiske arbeidet. Man blir slått både av likhetene og forskjellene. I utgangspunktet er de etiske prinsippene felles, men rammebetingelsene er forskjellige. Det gjør at etikken kommer tydeligere fram, når man drøfter denne ut fra erfaringene i de ulike nordiske landene.